

מכתב

לא' ששאל אותו מפני מה החסידים החרדים לדבר זה כאשר בא תהיה אופרים הלל בליני פסח בשמחה רבה כמנהג הביי והאריוזי, ובתיקון חצות אשר גם זה הוא לפי הביי והאריוזי אינם גוהרים, והשיב כי אנו רואים למשל כאשר א' הוא בשמחה כמו שמחת נשואין וכדומה אזי מרוב השמחה כולם מתקבלים לרצון לפניו גם אפי' מי שהרע והצר לו ואינו אהוב בעיניו ושמח עם כולם, אבל כשאדם הוא בצער ואבל ח"ו או אינו מתקבל לפניו רק אוהבו המשתחף בצערו בכל לבו אבל לא מי שאינו נוגע צערו בלבו וכ"ש מי שגרם אליו צערו ואבלו, כן הוא כביכול אצל הקביה והנמשל מובן ודברי פתיח.

מש"כ בשם כ"ק רבינו ממאגלניצא בכוונת קדש ורחק, הנה אנכי שמעתי מאת החסיד, המפורסם ר' מאיר יחזקאל גאטשעלף ע"ה נכד הה"צ ר' משה מטשענצין שהי' תלמיד חבר לרבינו ממאגלניצא בהסתופפו בצל כ"ק אאמור"ך הגה"ק שליט"א באטוואצק בהה"פ ואמר לפניו בשם רבינו בכונת קדש ורחק היינו שמה שהוא עתה אצלו בבחי' קדש צריך להיות אח"כ ורחק שירחק א"ע מזה וקלסי' כ"ק אאמור"ך שליט"א מאד והכוונה כי האדם הישראלי צריך להיות הולך ממדרגה למדרגה למעלה ובמדרגה ומעלה אלה פוסל את הראשונים, וע"ד שאחז"ל במשנה ביצה פ' חומר בקדש טבל לקדש אסור לחטאת ובגדי קדש מדרס לחטאת, וכעין זה שמעתי שהחווה הרבי מלובלין זצ"ל פ"א בריה בחזירתו מעשיות תשליך אצל הנהר פגע בתלמידו אדמו"ר הגה"ק ר"נ מראפשיץ זצ"ל ושאל לו ראפשיצר רב היכן אתם הולכים כי לא הי' המנהג שם שהעולם חסידים ילכו ג"כ לעשות תשליך, והשיב לו בדרך צחות כדרכו בקדש אני הולך ללקוט העכירות הקטנים שהרבי תשליך שמה ודפחח והמ"י :

בס' דברי אלימלך כ' שמעתי מאמור"ך זצ"ל ע"ש בנזר פ' בא (הנהוג לאוכרו קודם אמירת ההגדה) זילו ושמעו

סיפורא

בטוהשי"ת אור ליום ועש"ק לס' כי ישא"ף בנה וגו' ואמרת לו וגו' ישועה קרבה לפ"ק מה לודו יצו.

שמעת שלו' וברכה מאל' המערכה עד עולם ככה לכבוד בני יקירי הרה"ג ח"ש מושלם במעלות ובמדות כש"ת מוה"ר שמחה אביעורי אלעזר שליט"א אבד"ק מיעדוועשין יצו :

מכתבך היקר קיבלתי, בו הודעת כי יהיבת דעתך למיהדר ולקבוע בדפוס כוון ההגדה נבורות ישראל מאת כ"ק אאמור"ך עט"ר הגה"ק מקובל אלפי ספורח שמש עד מבואו מהולל שמו המגיד הק' מהאזנין זצ"ל ע"פ ממה משה כבנו הרה"ק הרבי ר"מ זצ"ל כמו שנדפס מלפנים רק שהוא פרשה שנאמרה ונשנית בשביל דבר שנתחדש בה פה שאתה הוספת עליו, מלבד מה שנקית אותה מהמון השיבושים וקמטונים וטשטושים שעלו בו בדפוסים הראשונים הוספת אליו מאמרים מהמה"ק שלא נדפסו שם, וגם הוספת עליו פנינים יקרים מכ"ק אאמור"ך הגה"ק זצ"ל ממאגלניצא, וזכותם יגן עלינו עד שפנים חדשות בא לכאן, הנני אומר יישר חילך ויעזור השי"ת שתזכה לברך על המוגמר בכי טוב, ואשר בקשת ממני לשלוח לך מאמרי קדש הנמצאים אתי וידועים לי מאת זקני הגה"ק הנ"ל להדפיסם ביחד, גם להוסיף נוסף משלי מהידושי ת"ר הנמצאים אתי בעניני הסדר והגדה אשר חנני ה' אם כי ראשי כבד עלי ל"ע מע"נ שונות וכנון דא צריכה צילתא ומשך זמן לסדר, ואתה תרצה שיעשה זאת על רגל א' כי המדפיס אומר כלה מעשיך, וגם הזמן מממש ובא כי הגיע קול כרוז הראשון בערב תאכלו מצות עכ"ז כל מה דאפשר אמלא רצונך ודלא אפשר לא אפשר :

בס' אמרי אלימלך למה"ק מגראדויסק זצ"ל כ' שמעתי בשם אאמור"ך ז"ל שהשיב

מכתב

אתכם כי אתם חכמים גדולים יודעים ע"י התורה איך לצוות מדת הרחמים למדה"ד ולא אני יודע כלל לכן בכל עת עומד על הפתח כעני בדעת לתמכה ואף אתה אמור לו כהלכות הפסח אין מפטירין אה"פ אפיסקופן, פי' אחרי שזכה לפסח על מדרגה זו אמור לו כהלכות הפסח אשר אין מפטירין בו כמו כן אין מפטירין ומדברין מהעבר כ"א להיות מוסיף והולך בכל עת אל הקודש, לא כן הרשע הגמור מה היא מה העבודה הזאת לכם כו' ולא לו ולפי שהוציא את עצמו עצמיות השגחת השי"ת מן הכלל כפר בעיקר ר"ל ולכן אלו הי' שם לא הי' נגאל אבל בכאן יכול עוד לזכות לתשובה שלימה באמת, והתם מתהלך בתומו ושואל מה זאת היאך היו יכולים או לעשות אינו התעוררת שיהי' נגאלים מכור הברזל מצרים, ואמרת אליו בחווק יד כו' היינו שלא הי' שום התעוררות מהם כי היו ערום וערי' רק בחווק יד התעדל"ע אשר האיר לעמו ישראל וגאלם כן יגאלנו

בב"א :

רש"א"י לשאול את פתח לו ר"ת אלף כמו שמתחילין עם התינוק ללמוד אלף כו' את פתח לו לקיים והגדת לבנך ביום ההוא לאמר שלא הי' או שום שכל ובינה להבין מה, כן גושע בחסדו הגדול ית' להבין ולהשכיל תורתו ועבודתו יתברך :

ע"ל מאמר ורב כמ"ש רבבה כצמח השדה נתחין ותרבי ותגדלי ותבאו בעדי עדיים שדים נכינו ושערך צמח ואת עירום וערי', אמר רבינו כי ללמדנו בא אשר כל מה שנתרבה ונתגדל האדם הוא רק כצמח השדה שלא מעצמו צומח כ"א בכח א' כן ידע האדם כי לא בכחו ועצם ידו עשה חיל כ"א כח א' והשגחתו עליה או תבאו בעדי עדיים להיות קשוט עצמך ואח"כ קשוט אחרים. וגם יבא בעדרי עדרים (כמשחז"ל א"ת בעדי עדיים א"א בעדרי עדרים) שילמדם דרכי ה' ולהשפיע רב טוב כמו השריים המניקים ועכ"ז תהי' בעיניך עירום

סימורא דשכחא די"ל דקא משתעין בני וחדאן בפורקני, היינו שהם שמחים על טורקן השכינה שיצאה מהגלות לגמרי, ובגלות ד' מלכיות אין השכינה עוד בעצם הגלות, וכמבואר בזהר ויקהל ר"א ע"ב דא"ע"ג דהיא בגלותא השתא חירו אית לה מיומא דאינון קשרין דמצרים אשתריאו וכו' בגלותא איהי לדיירא עמהון דישראל ולאגנא עליהו אבל לא אתתרכת וכו' בההוא שעתא קיימא ואתפרקת ד' גאולות בההוא יצ"מ וכו' עיי"ש :

ע"ל המאמר בהגדה ברוך המקוים ברוך הוא ברוך שנתן תורה כו' ברוך הוא כנגד ד' בנים דברה תורה כו' (שקשה הלשונות הכפולים ומכופלים ושונים) אמר כ"ק רבינו ממאגליניצא לפרש כי צריך כל איש ישראל להאמין באמונה שלימה בהשגחת הבורא כ"ע וגם מה שנראה לפעמים הסתרת השגחתו ח"ו מחויב להאמין באמת ואמונה כי סתרו יושר ומבלעדי שפעת חיותו והשגחתו ית' על כל הנבראים כמעט רגע היו כלא היו, והכל נתאמת ע"י התוה"ק כי בה נמצאו ובה נטמנו ונצפנו כל סדרי הנהגותיו בכל מדה וספירה, ועל ידה באפשר לבוא להאמונה שלימה בו ית' שנדע שא"א להשיג שום ידיעה רק אמונת אומן באמת גמור, וזה ברוך המקום בזה שנראה ונגלה כי הוא ית' מקומו של עולם ומנהג עולמו בחסד, וברוך הוא ג"כ כשנראה בחי' הסתר כי הוא ית' לשון נסתר על הכל הוא ברוך ומרום, וע"י מה הוא נודע לנו כן על ידי ברוך שנתן תורה לעמו ישראל על ידי התורה יש להגיע לאמונה זו לכן ברוך הוא יתברך על הכל :

כנגד ד' בנים דברא תורה כי כולם צריכים בעולם כידוע, כי הרשע מכתיר את הצדיק ואם גם הרשע יבחר בטוב ויעשה תשובה יוכל להגיע להאמת ע"י התורה, והחכם מבין מדעתו כי כמה ארוכה ורחבה מני ים התוה"ק וחכם מה הוא מה העדות והחוקים והמשפטים אשר צו"ה י"א

מכתב

אליהו (וכ"א בשע"ק לרח"ו כי גילוי נשמת צדיק גדול מגילוי אליהו ז"ל):

ע"פ אלו עשר מכות כו' ואלו הן אמר ע"מ שאמר הרה"ק מרימאנוב זצ"ל ע"ד התוס' ריש ב"ק אית דוכתי דתני הן אית דוכתי דל"ת הן כו' ופי' הק' ז"ל כך במקומות שנוכרו דברים שרוצה התנא בקיומם לעד ולדורות חנו בהו הן ר"ל שיהיו כן כמו ד' שומרים ד' ראשי שנים אמנס ד' אבות גזיקין וד' מחוסרי כפרה לא תני הן כי אין אנו רוצים בקיומם וכן כאן מרמו המגיד ואלו הן שכן יהי' בכל דור ודור יחן ד' מכות הללו על המצרים ומצויקים לזרע ישראל :

ע"פ ובכל דור ודור חייב אדם לראות א"ע כאלו הוא יצא ממצרים אמר כי ללמד בא שכל איש מישראל מחויב לפשפש במעשיו אם הוא ראוי לצאת ממצרים וליכנס תחת כנפי השכינה שלא יהיו ח"ו בכלל אלו ה' שם לא ה' נגאל, יהי' יקר בעיניו העבודה הואת לעבדה ולשמרה ולחזק האמונה בבורא כ"ע באמת ובלב ושלם שיקום בנו מהרה למען הביא כו' : (עכ"ד ק"פח"ח רבינו ממאגליניצא זצ"ל)

עירום וערי'. וירעו אותנו המצרים ויענינו. בזה שנעשו כרעים ואהובים לנו בזה ויענונו כי ע"יו לומדים מעשיהם (כמ"ש פי' הפסוק ויתערבו בנוים וילמדו מעשיהם ולא כתיב ממעשיהם אך הכונה כי מעשיהם הרעים בעצמם מלמדים להמתערבים בהם) ובוה ויתנו עלינו עבודה קשה כי זה עבודה קשה מכל. וזה שמביא המגיד ראי' מהכתוב הבה נתחכמה לו פי' נביא להם לבב חכמה מחכמתנו חכמת מצרים ונהי' רעים ואהובים יחד ובוה כמעט שיקעו אותנו בתוכם לולי הש"ת זיכר חסדי אבות והוציאנו בחסון :

במאמר ובמורא גדול כו' הנה נודע ומפורסם מה שסיפר רבינו בזה"ל כד הוינא טליא והיינו הלילה הזה כלנו מסובים בשלחן אא"ז הה"מ הק' זצ"ל מקאוניץ פתח ואמר פי' המאמר בשם מורו ורבו הק' מו"ה דוב זצ"ל ממעועריטש דהיינו כי כ"כ צריך להיות לאדם מורא גדול מהש"י עד שיוכה לגילוי שכינה. ואמרת לי בזה"ל ראה הנה אליהו הנביא בא ואמר לי בני לא אליהו הוא זה כ"א רבי ומורי ר' בער זצ"ל ומדרגה גדולה היא זו יותר מגילוי

ועתה הנני מעתיק לך איזו גרגרים מחידושי להגדה ת"ל כמבוקשך.

לשבת הגדול.

הימים טובים ותי' בשם הר"י משה חריף דבאותו י' לחודש נעשה עוד נס שנבקע הירדן וא"כ היו טוברים שהמעלה הוא מחמת נס הירדן לכן קראוהו שבת הגדול דיום עלייתן מהירדן לא ה' בשבת והגיד זה לפני מו"ח הבי"ח ז"ל וקלס"י ע"כ. והנה לכאורה קשה להבין דמה מעליותא דמחמת שנעשה עוד נס בעשור לחודש הוה להכי קבעו דוקא בשבת אף אם אינו חל בעשירי. ואדרבא ה' להם לקבוע היו"ט בעשירי שהוכסלו בו נסים ומה ה' להם לחוש כ"כ אם יאמרו שהמעלה מחמת נס הירדן מה בכך ?

אמנס

במאור"ח ה' פסח סי' ת"ל שבת שלפני הפסח קורין אותו שבת הגדול והטעם מפני שנעשה בו נס גדול שפסח מצרים מקחו בעשור כו' ופסח שיצאו ישראל ממצרים ה' ביום ה' כו' ונמצא שי' בחודש ה' שבת ולקחו להם כ"א שה' לפסחו וקשרו אותו בכרעי מסחו ושואלים המצריים למה זה לכם והשיבו ל'שחטו ל'שם פסח כמצות השם עלינו והיו שיניהם כחות על שוחטין את אליהן ולא ה' רשאין לומר להן דבר ועל שם אותו הנס קורין אותו שבת הגדול. והקשה בט"ו אמאי לא ייחסו הגדולה ל' בחודש אף אם חל בחול ככל

מכתב

האמור בצאתי ממצרים. גם ק' לכאוי דמה זה הכרח שלא הי' נגאל הלא גם דתן ואבירים יצאו ממצרים אף שהיו ברשתתן סתחלתן וע"ס. ועפ"י הנ"ל א"ש דהכתוב אומר והי' כי יביאך ועבדת את העבודה הזאת שהוא לזכר יצ"מ. וע"ו רשע מה הוא אובד מה העבודה הזאת לכם להזכיר גם יצ"מ. יותר הי' לנו להזכיר גם ביאת הארץ ולא להזכיר דבר ישן נושן. וכן מרמו על הרשע בזה"ו ששואל מה העבודה הזאת לכם ולשמחה מה זו עושה שהוציאנו ממצרים הלא גם היום אנו משועבדים לאוה"ע כי רשע זה אין לו חלק ונחלה בגאולת הנפש אלא שמחה היא לו. וע"ו אנו עונים בעבדנו עשה ה' לי בצאתי ממצרים ל"י ולא לו כו' כי אמנם אנו יש לנו לשמוח גם כעת על גאולת הנפש כנ"ל וגם אז הי' זאת עיקר שמחת הגאולה במ"ש להלן בצאתי ממצרים שלא אבותינו בלבד גאל הקב"ה אלא אף אותנו גאל עמהם (וי"ל ג"כ בכוונת עשה ה' לי היינו שאנו נשארנו לה' וה' לנו ע"ד אני לדודי ודודי ל"י) משא"כ הרשע אלו הי' שם לא הי' נגאל כיון שהעיקר גאולת הנפש והרשע שהוא ברשתתו אף אם הי' יוצא ממצרים כדוא"ב אבל יציאתו לא הי' גאולה כנ"ל. ובהיות כן א"ש ת"י הט"ו בשם הרמ"ח וראוי לקילוס והוא לנו לימוד גדול שלהכי לא קבעו היר"ט בעשור לחודש תדיר שלא נאמר שמשום נס עברת הירדן לא"י כי עיקר לנו גאולת הנפש וגם כי זה נשאר לדורות כמ"ש לחירות עולם משא"כ גם עברת הירדן וביאת הארץ כי מה לנו מזה היום שאנו כבושים בגולה וכעין זה כ' בסה"ק קדושת לוי שלנס שלא נשאר רשימה לדורות לא נקבע יר"ט ולהכי קבעוהו לשבת על הנס שכבשו תועבת מצרים ומשכו מע"ו ולקחו הצאן שהי' הע"ו שלהם למצוה ויצאו סערי טומאה ר"ל לקדושה ע"ו ראוי לעשית יר"ט גם בזה"ו השי"ת יגאלנו בב"א :

מאמר מה נשתנה. בפ' ע"פ במשנה הגירסא

אמנם יש להבין עפ"י ש בשלה"ק כפי הגדה ואלו לא הוציא הקב"ה את אבותינו ממצרים הרי אנו וכונינו וב"ב משועבדים היינו לפרעה במצרים דקשה דמה הכרונו לזה האם לא הי' יכולת ח"ו להקב"ה להוציא הבנים אף שהאבות הי' משועבדים. גם ק' דמה הרויחו אנשי הגלות במה שנאלו כבר כמשה"ק כו"פ. אך התי' עפ"י הוזה"ק יהיו משוקעים במצרים כמ"ט שערי טומאה ר"ל וא"ו הי' מתמהמהים עור היו באים לשער הנ' ולא הי' להם שום תקנה ח"ו והשתא א"ש מה שאנו שמחים כ"כ ביצ"מ וכל המועדים נקבעו ע"ו וזכר ליצ"מ הלא כיון שסכ"ס אנו משועבדים לאוה"ע זה כאלפים שנה ומה לי הכא ומה לי התם, רק שהשמחה הוא על חירות הנפש שיצאנו משערי טומאה שאלו הי' נכנסים לשער הנ' לא הי' להם תקנה וזה נשאר לדורות (ועמ"ש"ל מספה"ק דברי אלימלך בשם רבינו ממאגניצא ז"ל) וזהו שאנו אומרים בברכת אמנו ואמנה ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחירות עול"ם דחירות דהכא היינו חירות הנפש וניהא ג"כ עפ"ו מה דאמרינן במס' מגילה דלהכי לא קרינן הל"ל בפורים דבשלמא התם הללו עבדי ה' ולא עבדי פרעה אבל הכא אכתי עבדי אהשורוש אנן א"כ קשה כיון שאנו משועבדים לאוה"ע א"כ איך אנו אומרים הל"ל אף בספס הללו עבדי ה' ולא עבדי כו' דמה לי פרעה או מלכות אחרת אכן עפ"י הנ"ל א"ש דעל נס יצ"מ שאנו משבחים להקב"ה על גאולת הנפש שיצאנו מטומאת מצרים ששיר שייך לאמר הל"ל תדיר אף בזה"ו אף אחרי שגלו ונשתעבדו שנית לאוה"ע משא"כ על נס דפורים דהי' רק הצלת הגוף וכיון שנשארו עבדים ל"ש לומר עבדי ה' וכו' :

ועפ"י י"ל פ"ט מ"ש בהגדה רשע מה הו"א מה העבודה הזאת לכם כו' ואמור לו כו' לי ולא לו אלו הי' שם לא הי' נגאל. דלכאורה ק' מדוע לא אמר אלו הי' שם לא הי' יוצא ממצרים דבר והיפוכו על

חדשות וכן בכל שנה ושנה בהגיע הלילה הזה מאיר השי' לנשמות בניי הסחכים ומרגיש כ'א שינוי לטובה ופנים חדשות בא לכאן ומש"ה החיוב לומר בדרך שאלה ותשובה אפי' לעצמו עכר"ק :

וְהַנְּהָרָה נודע כי הארה הבאה או מסתלקת תיכף מחמת שהוא שלא ע"פ הכנתו ומעשיו רק בדרך שאלה וזה הוא העבודה בימי הספירה להשיגם חזרה ע"י מעשיו כ"מ בעבודת ישראל ועו"ס וזה י"ל שכוונו חכמי המשנה כאן הבן שואל אביו ששואל לעצמו בחי' אב אף שאינו בבחי' זו תמיד רק בדרך שאלה דהדרא עד"ש הר"א זי"ע ואם אין דעת בכן אביו מלמדו שאף אם הבן אינו בר דעת אבל או בשעת ההגדה אביו השי"ת מלמדו ויופיע עליו מאורו כן יאיר ה' פניו אלינו :

בְּרוּךְ שומר הבטחתו לישראל ב"ה שהקביה חשב את הקץ לעשות כמי"ש לאאע"ה בברית בין הבתרים כו' ואינו מובן כפלות הלי' ברוך שומר הבטחתו, ברוך הוא גם מה הכוונה במי"ש שהקביה חשב את הקץ לעשות כמי"ש לא"א כו', גם קשה דמה הרבותא מהקביה ששמר הבטחתו הלא גם בו"ד הנאמן מקיים הבטחתו :

אָךְ יי"ע עפ"מ שאמרת בישוב הגמ' ברכות ד"ט דבר נא באוני העם כו' בבקשה ממך לך אמור להם לישראל שאלו ממצרים כלי כסף וכלי זהב כדי שלא יאמר אותו צדיק ועבדום ועינו אותם קיים בהם ואח"כ יצאו ברכוש גדול לא קיים בהם א"ל ולואי שנצא בעצמנו כו' דקדוק המפירשים יודע דל"ל כדי שלא יאמר אותו צדיק הלא בל"א ה"י מן ההכרח לקיים ההבטחה גם יש לדקדק דהלא ה"י די לומר שלא יאמר אותו צדיק שלא קיים ואח"כ יצאו ברכוש גדול, ול"ל הא דועבדום וכו' קיים בהם דוה פשוט וידוע בלאו דכו' :

אמנם נראה ליישב לפע"ד דמצד הבטחה ה"י אפשר דהקביה אמר ועבדום ועינו אותם ה' שנה כו' והרי לא עבדו רק

הגירסא וכאן הבן שואל אביו מה נשתנה ואם אין דעת בכן אביו מלמדו, יי"ד לשון הבן שואל אביו והי' די שיאמר הבן שואל, וגם אם תני למי הול"ל לאביו מה נשתנה, אך י"ל בדרך רמז וחסידות ע"פ שיסופר מאומ"ר הק' הר"מ מליעזנסק זצ"ל שאמר פ"א כי להכיר את הה"ק ר' פנחס מקאריץ זצ"ל הוא מסוגל לייש וכאשר שמע זאת בנו הה"ק ראל"ע זצ"ל נסע תיכף לקארץ על שי"ק וכאשר ישבו בשלחן נאנה הה"ק ר"א ואמר, טאטע" ופנה אליו הה"ק ר"פ ואמר דלמא לאו אביו הוא, וכאשר בא חזרה וסיפר לאביו מה שא"ל הה"ק ר"פ אמר לו מדוע לא אמרת לו הפ' שאל אביך מען לייעט זעך אטאטען, והוא לפלא ד' הה"ק ר"פ וכן תשובת הר"ר מלך ע"ו, ונראה הכוונה דהנה אר"י בש"ס כשישראל אין עושין רצש"מ אין קרוין בנים לכן כאשר קרא הראל"ע טאטע וכוונתו על השי" א"ל דלמא לאו אביו היינו שמא אינו בבחי' בן וע"ז השיב הר"מ שהל"ל שאל אביך היינו שאף אם אין עושין רצש"מ תמיד בקביעות אבל עכ"פ בדרך שאלה לעת כ"א יש לו שעה טובה והוא בבחי' אב כנ"ל בכוונת דה"ק שדברו ברמו, ויותר נכון עדש"כ בקדושת לוי דרך בעובדין דבחי' אהבה קרוין בנים ועד"ו יסובב כל הענין ובפסח בחי' אהבה ועד"ו י"ל כאן עפ"מ"ש אדמו"ר הה"ק ממאגליניצא בכוונת מה נשתנה כי נודע כי בליל פסח מגיע לאדם בעת ספורו ביצ"מ בכל שנה הארת פניו ית"ש ער שצריך כל הנלבב להרגיש בעצמו שינוי אות לטובה ויפלא בעצמו מדוע נשתנתי לטובה לאהבת שמו ית' מכל הלילות, והתי' הוא עבדים היינו ויוציאנו זו' משם ביד חזקה וצ"ל מה שייך יד חזקה לפני בורא כ"ע אשר בידו הכח והממשלה בעו"ת כו' אולם לאשר היינו משוקעים בטומאת מצרים כ"כ או שלא היינו ראויים לגא"ה ולוה לגבי דידן ה"י צריך כניכול יד חזקה לשנות אותנו לבריות

במאמר אלו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה דיינו. וידוע קושיית העולם דמה הי לנו מזה שקרבנו לפני הר סיני אם לא הי נתן לנו התורה? אכן נ"ץ עפמ"ש בש"ס מגילה (דכ"ט) על פסוק למה תרצדון הרים גבונגים ההר חמד אל' לשבתו למה תרצו דין עם סיני כלכם בעלי מומים אצל סיני אמר רב אשי ש"מ האי דיהיר בע"מ הוא (ובמק"א אמרתי רמו נכון לזה עפמ"ש בס' דבש לפי להגרחי"ד דענו במילואו כזה עין נון ואו עולה רמ"ח כנגד רמ"ח אברים שבאדם אי"כ רק הענו הוא המים באבריו משא"כ מאן דיהיר שא"ל זאת לכן בע"מ הוא וז"ל מבואר מזה דהקב"ה בחר הר סיני לקבלת התורה"ק מחמת שהי' ענו ושפל משאר הרים וגבעות. ועד"ו תי' בקדושת לוי ותולדות יעקב יוסף מ"ש באבות משה קיבל תורה מסיני דק' מדוע לי"א מהקב"ה ואם לציין המקום שקיבל שם הול"ל בסיני. ותי' עפ"י הנ"ל דהנה לכאו' יקשה הלא מרעה הי' ענו מאד וכששלח אותו השי"ת להוציא בניי ממצרים סירב בטענת מי אנכי ומפני מה במ"ת כשאמר לו השי"ת שיתן התורה"ק על ידו כה שנתאוו לה העליונים והי' רבן של כל ישראל לא סיבב לומר מי אנכי שאיני ראוי לזה :

אך עפ"י הנ"ל א"ש דכשראה אשר בחר לו י' לקב"ה ענוים ושפלים וא"כ הוא הענו והשפל מכל האדם שייך לו ד"ו ביותר ויש משה קיבל תורה ולא סירב מחמת כי למד זאת מסיני (ועפ"י דרכנו לקמן יש להוסיף עוד יותר דמסיני גופי' למד התורה ע"פ הענין שאמרנו באאע"ה) ובה י"ל מ"ש בשבת בסוגיא דקב"ה יומא קמא לא אצ"ר להו ולא מידי ופירשו בסה"ק דא"ל שיהיו אצל עצמו בבחי' לא ולא מידי ולהיבין דק' היאך מצינו שנאמר להם או כן י"ל ע"פ הנ"ל דביומא קמא כשבאו על הר סיני וראו שהקב"ה בחר לו את הנמוך שבהרים למרו מזה כי הקב"ה את דכא ישכון ושונא גאים הוא ועליו

אומר

רק ר"י שנה, אמנם עדיין הי' הקפידא מצאה מקום לחול וה"ל לאותו צדיק טענה שמא נחא להם לישראל שימלאו שנות השעבוד ת' שנה כרי ששיגו הרכוש כיון שבלא"ה כבר נעשו עבדים וסבלו ענוים קשים, ואם שהקב"ה רוצה לעשות עמהם חסד משה"ד להוציאם קודם הזמן לא יפסידו מפני זה הרכוש שהי' להם אם היו משלימין שנות השעבוד. לכן אמר שפיר רק כדי שלא יאמר אותו צדיק כמובן :

ועפ"י א"ש עוד דקדוק אחר בגמ' זו בהמשל לאדם שהי' חבוש בבית האסורים שא"ל למחר בני"א מוציאין אותך ונותנין לך ממון הרבה וא"ל הוציאני היום ואיני מבקש כלום. וקשה דאין המשל דומה לנמשל דהא ודאי אם הי' אומרים לו שגם אם יוציא אותו היום יתנו לו ממון הרבה ודאי לא יאמר ואיני מבקש כלום כי טובים השנים וא"כ הרי הקב"ה אמר בלא"ה להוציאם תיכף ומדוע לא ירצו גם רכוש גדול :

וע"פ הנ"ל אי"ש כמין חומר דהקב"ה א"ל למרעה כדי שלא יאמר אותו צדיק שמא נחא להם לישראל שימלאו שנות השעבוד כדי ששיגו הרכוש וזה הי"ל לפחיתות שירצו להשתקע בשעבוד בשביל רכוש לכן אמרו ולואי שנצא בעצמנו היינו דניחא לנו לצאת קודם הזמן אף שנפסיד הרכוש אבל הקב"ה עשה לפנים משה"ד ונתן להם גם הרכוש וזה י"ל כוונת המגיד כאן ברוך שומר הבטחתו לישראל. וא"ת מה הרבותא ע"ו אומר ברוך הוא שהקב"ה חשב את הקץ היינו כמ"ש בגבורות ישראל כאן שחשב קץ שנה מלידת יצחק והסדר המסודר שיהיו במצרים ת' שנה ואעפ"כ שער הבטחת אח"כ יצאו ברכוש גדול אף שלא הי' מחוייב בזה וזהו לעשות כמ"ש לא"א כו' שהקב"ה העלה עליהם כאלו עשו ועבדו כפועל ממש ת' שנה וע"ו מגיע לו לברכו בכפלים :

מכתב

וי"ץ עוד שוהו הענין שמצינו במ"ת כשבאו לה"ס ויחן שם ישראל נגד ההר ופרש"י מהמכילתא כא"ש א' בלב א' אבל שאר החגיות היו במחלוקת ועפ"י הנ"ל א"ש דכשבאו להר למדו מדת ענוות ופרש"י על והאיש משה ענו שפל וסב"ן לכן לא הי' שוב מקום ותרעומת ומחלוקת וז"ש נגד הה"ר והבן :

והנה אחו"ל ישראל שעמדו על הר כיני פסקה זוהמתן ומשמע דבצמידה על ה"ס גרידא פסקה זוהמתן וצ"ל הענין ע"י מה פסקה זוהמתן וי"ל ע"ד שכ' בס' דבש לפי בשם הר"א ברוכים ז"ל דמי שיש לו מדת ענוה אין ה"ס שולט עליו דענוה בני' סמ"ל ומבטל כחו וניצל מעבירות ופי' בזה הפסוק והי' עקב תשמעון כי עקב הוא ענוה עי"ו תשמעון כל המשפטים ע"כ ולו"א כשעמדו על הר סיני ולמדו מדת הענוה פסקה זוהמת הנחש ה"ס וצ"י ספורנו בראשית ד"ה והנחש נופירשתל עד"ו מה שאמר מרע"ה לא יוכל העם לעלות אל הר סיני כי אתה העדותה בנו לאמר כו' כי אז שבאו למדרגת ענוה גמורה ופסקה זוהמתן מחמת התבטלותן להש"ית ממילא שלא הי' יכולים לעשות מה שאינו רצון הבורא ית"ש וא"ל הקב"ה לך רד ממדרגתך היינו שאתה הנך באמת חזק במדרגה זו אבל כלל ישראל אינם כ"כ חזקים במדרגה והרא"י שקלקלו אח"כ וכמדומה שמצאתי אח"כ כן בספר א"ל וי"ל ג"כ שו"ש במדרשות וכי מהיכן ידע אברהם את התורה נעשו לו השתי כליות כשני רבנים והיו מלמדים אותו תורה ואינו מובן. רק הענין כפי הנ"ל שמחמת ענוות שהי' בו באברהם שאמר ואנכי עפר ואפר וגם אברהם בני' ענו במילוי היינו שהי' ענו במלא מובן המלה. וע"י התבטלות כל ישינתו להשי' נעשה גופו רוחני ומשכחתו שבהכליות לא הי' יכולין לחשוב ולעשות רק מה שהוא רצון הש"ית ופזו ידע התורה. וכמו שזכרנו בשם הרה"ק ר' מ"מ מרימאנוב זצ"ל עה"פ אל תשלח

אוצר הש"ת אין אני והוא יכולין לדור כאחד ומרחק את הש"ית ממנו רק את דכא ישכון וקרוב לשפלי רוח והיסיפו עוד באמרם ולא מידי היינו בתכלית השפלות כמ"ש הרע"ב באבות על מאד מאד הוי שפל רווחו שבזה אין לילך בדרך הממוצע כבשאר מדות :

וי"ץ שלזה כוונו חו"ל באומרם מי שהוא עו פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני היינו שאם היו עומדים על הר סיני הי' לומדים להיות ענו ועו פנים הוא ההיפך ולכן י"ל זה הענין שהתחלת העשרת הדברות הוא בא' אנכי והתחלת התה"ק בב' בראשית שהם האותיות היותר קטנות במספרן ויעוין באותיות דר"ע שבשעה שביקש הקב"ה לברוא העולם רדו הכ"ב אותיות ועמדו לפני הקב"ה זה אמר בי תכרא העולם וז"א בי תבי"ע בתחלה נכנסה ת' ואח"כ שין כסדר תשר"ק עד שבא לאות א' עמד לו לצד א' ושתק עד שקרא לו וא"ל א"א ספ"מ אתה שותק ואינו אומר כלום השיב א' ואמר אין בי כח לעמוד לפניך ולומר כלום מפני שכל האותיות במנין מרובה ואני במנין מועט השיב הקב"ה ואמר אל תירא אתה א' ואני א' ותתורה א' אני עתיד ליתן תורה לישראל על הר סיני ולהתחיל אנכי ה"א. וי"ל ג"כ שלכוונה זו סיים על הר סיני להורות שהוא ענין א' וי"ל ג"כ שוהו הענין שבשבת ניתנה תורה שאלו ניתנה בא' מימי המעשה הי' כ"א זורשב שהוא כדאי לזה מחמת מעלתו למשל ביום א' שנכרא בו שמים וארץ וביום שני שנכראו בו המלאכים כן בכל יום יש בו מעלה לכן ניתנה ביום השבת שלא נברא בו כלום רק הי' מרצונו ית"ש הפשוט לקדש אותו והוא יומא דמארי צבי וגם בהש"ית גופי' כל מקום שאתה מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענותנותו (ושמעתי מכ"ק אאמור"ר הה"ק שליט"א דהפי' שזאת הוא הגדולה שבכל השבחים לכן בכ"מ שאתה מוצא גדולתו שא"פ ענותנותו והבן) :

מס' בא משארתם צרורות בשמלותם ;
בכהמ"ן בהרמון הוא ינחילנו ליום
 שכלו טוב מוסיפין בלילות

הראשונות של פסח ליום שכולו ארוך
 ליום שהצדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם
 ונהנים מזיו השכינה יהי חלקנו עמהם.
 וצ"ל למה אומרים זאת דוקא כבי לילות
 הראשונות ש"פ באמירת הגדה ותו לא :

ונ"ך עפ"מ ששמעתי מפ"ק אומרי
 הק' הרוא' וצלה"ה מקאוניץ שדקדק
 הלי ועטרותיהם בראשיהם ול"א ועטרות
 בראשיהם ואמר דעטרותיהם היינו העטרות

שנעשו מצות ומעש"ט שלהם. ושו"מ כן
 בס' ברכת אברהם מהגה"ק ר' אבוש וצ"ל
 מפפ"ד בחי' לברכות דט"ו. ופי' עדין גם
 מ"ש ונהני' מזיו השכינה ועפ"מ בס'

שפע טל על מ"ש כי המלאכים מכסים
 פניהם שלא יסתכלו בשכינה ואלו הצדיקים
 זוכים לראות פני שכינה שהוא מחמת
 שהצדיק פועל בבחירתו מצות ואוכל

בשכר מצותיו מצי לאסתכלי אבל המלאכים
 הם מוכרחים ואינם אוכלין בשכרן והוי
 גביהו נהמא דכסופא ובהית לאסתכלוי באפי'
 כרחו"ל וו"ש ועטרותיהם בראשיהם היינו

שנעשו מכה מצותם ולכך הם יכולים להנות
 מזיו השכינה. ועפ"ז י"ל מה שאומרים
 זאת בהגדה ש"פ דוקא דהנה ידוע דבלילות

הסדר בשעת אמירת ההגדה בא לכ"א
 מדרגות אורות ומוהין דגדלות בדרך פיסוח
 ודילוג שלא עפ"י מעשה האדם אבל אח"כ
 מסתלקים וצו"כים לעבוד ע"ז כל ימי
 הספירה וע"י הכנה ורשימו שבלי"ל פסח

נקל יותר להשיגם בחורה, והוה שאנו
 מתפללים או שנוכה למעלת הצדיקים
 שעושים לעצמם עטרות ע"י מצות ומעש"ט
 שלהם ועי"כ זוכים להנות מזיו השכינה של"ה
 גביהו נהמא דכסופא יהי חלקנו עמהם :

תשלח ירך אל הנער כו' שטאזר שרצון
 הש"י הי' שלא לשוחטו אף שהוא לא
 ידע מזה לא הי' יכולים הידים לעשות
 מה שנגד רצונו ית"ש. לכן כאשר הי'
 מצוה ועומד קח נא כו' הי' רוצה
 להתחוק בעי"כ לשלוח ידיו כו' לכן אמר
 אל תשלח ירך כי אין רצון הש"י בזה
 וכבר עמדת בנסיון ודמחית :

ועתה ג"ל מ"ש אלו קרבנו לפני הי"ס ולא
 נתן לנו אהית. היינו כי ע"י
 בחי' ענוה והתבטלות להש"י או באו
 כמעט למדרגת אא"ע"ה שהכליות והאברים
 היו מלמדים אותו תורה וא"ש :

מאמר זכר למקדש כהלל כן עשה הלל
 הי' כורך מצה ומרור ואוכל ביחד
 י"ל בדרך רמז כי אמרו בברכות על הלל
 כשהי' שומע קול צוחה אמר מובטחני שאין

זה בתוך ביתי והקשו הלא הלל הי'
 עניו וספל בעיניו ובמה הי' בטוח כ"כ
 שאין זה בתוך ביתו ות"י שהוא הי' מלמד

את ב"ב להצדיק עליהם את הדין לקבל
 הכל אף את הרעה באהבה לכן לא הי'
 צועקין בתוך ביתו על כל צרה שלא

תבא, וזה הרמז שהי' כורך מצה ומרור
 כי מצה רומז לחירות ומרור זכר למרירות
 ושעבוד, הי' אוכל לשון סובל ביחד שקיבל
 הרעות בשמחה כמו הטוב. וגם י"ל ביחד

הוא לשון שמחה מלשון ויתר יתרו ויש
 לרמוז זאת גי"כ בשם הלל שהוא מלשון
 שבח והל"ל ועולה בגי' ס"ה כמנין שם
 א"ד שהוא דינא היינו שגם על הדינים הי'

נתן שבח והלל לה' :
אפיקומן נהגו העולם להטמין שירי
 אפיקומן כי הוא מסוגל להצלחה
 ולפרנסה יש לרמוז כי אפיקומן נוטריקון
 אפיק מן היינו מציא ומן היינו מיון
 כמ"ש רש"י בס' בשלח שמן הוא ל' הכנת
 מזון (ווכר לדבר להטמין שירי מצה יש

אביך הוד"ש והצלחתך בכל מילי דמיטב
שלום שאפירא בהרה"ק הר"א שליט"א מקאוניץ.

הערות להדינים שבהגדה מהמ"ו

שום מצה חוץ מג' מצות שבקשרת. וחמה מש"כ הח"א דמה שנוהגין לכוין הפצות ומניחין מפסחת בין מצה למצה הוא מנתג בורות. הן אמת שלא נמצא מנהג זה בשו"ס אבל בסידור הרב רי"ק כתב טעם ע"ז וכן מנהגינו וכן נוהגין בכל תפוצות ישראל. (תוס"ח) (וכן הוא בס"י יעב"ץ):

זרוע של מלכה. ואם אין לו זרוע יקח שאר בשר ואף בלא עצם. אבל לא יהי' של עוף יושיה. ועיין בדברי גאונים ובעל אור ישראל בקלי"א להסדר אות ד' בשם אשל ז' דיכול ליקח מפרקת דעוף ברוצה ועיין בס"י יעב"ץ דא"צ דוקא צואר עוף:

קדש ורחץ. הובא במחזור ויטרי מתלמיד של רש"י שהסימנים האלו חיברים רש"י ז"ל:

והר"ה סידר את הסימנים בחרח כזה.

קדש ורחץ.

כרפס יוץ.

מגיד רחץ.

מוציא מצה

מרור כורץ.

שלחן עורך.

צפון ברץ.

הלל נרצה.

ובאנדרהם מובא עוד סימנים אבל הראשון נתקבל בכל תפוצות ישראל ובפע"ח מבאר התיבות מסימנים הללו ע"ז הסוד באלו חתיבות דוקא:

קדש, מווגין לו דרך חירות. והוא מדברי

הרמ"א סי' תע"ג ועיין בשע"כ שזה דוקא ביינות שלהם שא"א לשתותם בלא מויגה והדרך הי' למווג במים מן המיחס אין זה דרך חירות שהנעיב ילף מן ההסיבה אל המיחס למווג. אבל ביינות שלנו שאינם חוקים אינם צריכים מויגה ולשפוף אל הכוס אין זה נקרא מויגה ויכול הבעה"ב בעצמו):

אם הל' בשבת. בענין שלום עליכם אם הל' ליל א' של פסח בשבת

ברוני בדיקת חמץ. מי שרגיל להתפלל בעשרה בבית הכנסת

מתפלל ערבית קודם הבדיקה, ואם רגיל להתפלל ביחידות הבדיקה קודם. כנהוג בש"ע הרו"ש סי' תל"א סי' וכן במגן האלף. אבל הרבה אחרונים הח"י והח"א וא"ר וסי' יעב"ץ ומ"ב ועה"ש טוברים להתפלל קודם בין אם מתפלל בציבור או ביחידות:

בסידור הקערה. הנה לפי סדר הטוש"ע ולבוש ואחרונים מבואר

שלא נהגו לסדר הקערה רק אחר קידוש קודם אכילת כרפס. ולפי משמעות סדר היום ושל"ה הק' וסידר הרב ר' יעקב קאפיל. ועבודת הקודש והקש"ע. מבואר שיש לסדר הקערה מבעוד יום קודם הליכה לביהכ"נ להתפלל מנחה. אבל מנהגינו לסדר הקערה קודם קידוש לאחר שבא מביהכ"נ מתפלת ערבית. (וכ"ה באבודרהם). וכתב לי אמר"ר

הגה"צ שליט"א שיל' טעם ג' דיעות אלו טעם דיעה א' כי בפשוט (מלבד הטעמים והענינים לפי הסוד) סידור הקערה הוא הדברים הנצרכים להסדר שיהי' מן המוכן. והכרפס הוא הראשון שנצרך מהקערה. לכן צריך לסדר קודם הכרפס. והאימרים לסדר קודם הליכה לביהכ"נ הוא מפני שצריך בכל מה דאפשר להכין הכל בטקודם שלא יצטרך לשהות אח"כ בבואו לביהכ"נ. בשביל התינוקות שלא ישנו כנודע. ואנו שמסדרין אחר התפלה קודם קידוש הוא עפ"י האבדרה"ם ומסתבר כן כי אם יסדר מבעוד יום ב"כ וב"כ יתפרד החבילה והסידור ויהי' מוכרח סכ"ס לסדר מחדש ע"פ הכוונות כ"א על מ'זמו הראוי והפוכי תרתי ל"ל. וגם לפי הכבואר שהמותין באים בעת התפלה והלל לכן עדיף יותר שיהי' הסידור ע"פ הכוונות המבוארים אחרי התפלה והתקדש חג. ולסדר אחרי קידוש יהי' הפסק גדול ולפעמים לא יהי' לו מן המוכן כל המינים ויצטרך אח"כ לחפש ולהכין לכן עדיף טפי לסדר קודם קידוש:

תקח ג' מצות מ"ב בשם האריו"ל דאין להניח על השלחן